

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 41 Volume: 8 Issue: 41

Aralık 2015

December 2015

www.sosyalarastirmalar.com ISSN: 1307-9581

TURİZM SEKTÖRÜNDE İŞ KAZALARI VE MESLEK HASTALIKLARININ ANALİZİ AN ANALYSIS OF OCCUPATIONAL ACCIDENTS AND DISEASES IN TOURISM SECTOR

Özgür Hakan ÇAVUŞ*
Gülşah AKKUŞ**

Öz

Bu çalışmada turizm sektöründe çalışanların iş sağlığı ve güvenliği (İSG) ele alınmıştır. İş kazası ve meslek hastalığı kavramları açıklandıktan sonra turizm sektörünün yapısı üzerinde durulmuş; sektördeki beş ana faaliyet alanı olan *havayolu ile yolcu taşımacılığı, konaklama, yiyecek-içecek, seyahat acentacılığı* ve *spor, eğlence ve dinlenme faaliyetlerine* göre ayrı ayrı iş kazası ve meslek hastalığı geçiren ve aynı sebeplerden hayatını kaybeden sigortalı sayıları değerlendirilmiştir. İşyerinde çalışan sağlığı ve güvenliği açısından işverenlerin yerine getirmesi gereken yükümlülüklerin ardından, çalışmanın sonuç bölümünde yaşanan iş kazaları ve meslek hastalıklarının önüne geçilmesi için yapılması gerekenler özetlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı ve Güvenliği, İş Kazası, Meslek Hastalığı, Turizm Sektörü.

Abstract

Occupational safety and health (OSH) in tourism sector was discussed in this study. First, occupational accidents and diseases concepts were clarified, then insured workers who had occupational accidents and diseases were evaluated in 5 basic field of activity; passenger air transport, accommodation, food and beverage service activities, travel agency, tour operator and other reservation services and related activities, and sports activities and amusement and recreational activities. After determining legal obligations of employers related to occupational accidents and diseases, suggestions to prevent them were summarized.

Keywords: Occupational Safety and Health, Occupational Accident, Occupational Disease, Tourism Sector.

1. Giriş

Sanayileşme ve yeni teknolojilerin hızla gelişerek yaygınlaşması özellikle işyerlerinde çalışanların işyeri içinde ve dışında hemen veya sonradan korunmalarına yönelik önlemlerin giderek önem kazanmasına neden olmuştur. Bütün bunların bir sonucu olarak iş sağlığı ve güvenliğinin ayrı bir bilim ve hukuk dalı olarak gelişmesine yol açmıştır. İş sağlığı ve güvenliğinin temel amacı, çalışanların sağlık ve güvenliklerinin korunmasıdır.

İşyerlerinde çalışanların sağlık ve güvenliklerinin korunması için gereken önlemlerin alınması ve uygulanması işverenlerin sorumluluğundadır. İşverenin iş sağlığı ve güvenliğini sağlama borcunun asıl hedefi özellikle iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesidir. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almak, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eğitim vermek, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği denetimlerini yapmak, risk değerlendirmesi yapmak veya yaptırmak, iş sağlığı ve güvenliği kurulu oluşturmak ve iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yerine getirmek işverenin iş sağlığı ve güvenliği yönünden en önemli yükümlükleri arasında yer almaktadır.

Ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği alanında 30.06.2012 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu birçok yeniliği beraberinde getirmiştir. 6331 sayılı Kanun ile birlikte hem kamu hem özel sektör işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği bir sistem olarak uygulanmaya başlamıştır. Bu kapsamda tebliğimizin konusunu oluşturan "turizm sektörü" de 6331 sayılı Kanun'un uygulama alanına girmiştir.

2. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Kavramları

2.1. İş Kazası

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 13. maddesinde iş kazasının tanımına yer verilmemiş, sadece iş kazası sayılan haller sayılmıştır. Söz konusu maddeye göre;

- a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
- b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle; sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütülmekte olduğu iş nedeniyle,
- c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,

* Yrd. Doç. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, ohcavus@mynet.com

** Yrd. Doç. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, gulsahakkus@hotmail.com

- d) Kanunun 4/a maddesi kapsamındaki emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
- e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özre uğratan olaydır.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na göre ise işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen özre uğratan olaylar, iş kazası olarak tanımlanmıştır (m.3/g).

Herhangi bir olayın iş kazası sayılması için kazanın işverenin otoritesi altında meydana gelmesi yeterlidir. İşyeri ile doğrudan ya da dolaylı olarak bile ilgisi olmayan 3. kişilerin eylemleri ya da yıldırım düşmesi gibi deprem, sel gibi doğal olayların neden olduğu kazalar ve ayrıca işyerinde meydana gelen intihar olayı veya işyerinde kalp krizi geçirilmesi de iş kazası sayılmaktadır (Güzel vd., 2012: 403-404).

Bir iş kazası meydana geldiğinde; kazanın, sigortalıları çalıştıran işveren tarafından, o yer yetkili kolluk kuvvetlerine derhal ve SGK'ya da iş kazası ve meslek hastalığı bildirim formu ile birlikte internet üzerinden en geç kazadan sonraki üç iş günü içerisinde bildirilmesi zorunludur (5510, m.13/II,a).

2.2. Meslek Hastalığı

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 14. Maddesine göre meslek hastalığı, "sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürllük halleri" olarak tanımlanmıştır.

Meslek hastalığı, işten ayrıldıktan sonra meydana çıkmış ve sigortalı olarak çalıştığı işten kaynaklanmış ise, sigortalının Kanunla sağlanan haklardan yararlanabilmesi için, eski işinden fiilen ayrılmasıyla hastalığın meydana çıkması arasında bu hastalık için SGK tarafından çıkarılmış olan "Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği'nde (R.G, 11.10.2008 tarih ve 27021 sayılı) belirtilen süreden daha uzun bir zamanın geçmemiş olması şarttır. Ayrıca herhangi bir meslek hastalığının klinik bulgularıyla belirlendiği ve meslek hastalığına yol açan etkenin işyerindeki inceleme sonunda tespit edildiği hallerde, meslek hastalıkları listesindeki yükümlülük süresi aşılmış olsa bile, söz konusu hastalık Kurumun veya ilginin başvurusu üzerine Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun onayı ile meslek hastalığı sayılabilir (5510, m.14/II).

Meslek hastalığının öğrenildiği günden başlayarak iş kazası meslek hastalığı bildirim formu ile üç işgünü içinde internetten SGK'ya bildirilmesi zorunludur¹ (5510, m. 14/IV).

3. Turizm Sektörünün Analizi

2014 yılı itibariyle 1,13 milyar uluslararası seyahat eden kişi ile tüm dünyada 1,24 trilyon dolarlık gelir yaratan turizm sektöründe 100 milyondan fazla çalışan bulunmaktadır (World Tourism Organisation, 2014; World Travel and Tourism Council, 2014). Ülkemiz ise yaklaşık 41 milyon ziyaretçi ve 34 milyar dolar gelir ile dünya turizm sıralamasında ilk 10'un içerisinde yer almaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2012). Sektörde doğrudan istihdam edilen çalışan sayısı ise 1.3 milyon civarındadır (Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği, 2014).

Turizm sektörü, temelde konaklama, yiyecek-içecek ve eğlence işletmelerinin yer aldığı ağırlama işletmeleri ile ulaştırma ve aracı işletmelerin yer aldığı seyahat işletmelerinden oluşmaktadır. Bununla birlikte, sektör kapsamında değerlendirilebilecek başlıklar, NACE Rev.2² kodlarına göre Tablo 1'de verilmiştir. Buna göre havayolu ile yolcu taşımacılığı, konaklama işletmeleri, yiyecek-içecek işletmeleri, araba kiralama işletmeleri, seyahat acentaları ve ilgili işletmeler, müzeler, ören yeri vb. yerlerdeki işletmeler, kumarhane işletmeleri (casinolar), ile eğlence işletmeleri, turizm sektöründe doğrudan faaliyet gösteren işletmelerdir. Bunlar içerisinde havayolu ile yolcu taşımacılığı (51.10), konaklama (55), yiyecek-içecek (56), seyahat acentesi, tur operatörü, rezervasyon hizmetleri (79) ile spor, eğlence ve dinlence faaliyetleri (93), ülkemizdeki sektör analizlerinde en çok yararlanılan faaliyet gruplarıdır.

Ülkemizde 2014 yılı itibariyle, turizm işletme belgeli 3.131 adet konaklama, 841 adet yiyecek-içecek, 55 adet eğlence işletmesi; 7.950 adet seyahat acentası ve 500'ün üzerindeki uçak kapasitesiyle 10 adet havayolu yolcu taşımacılığı şirketi bulunmaktadır (TUİK, 2012; Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, 2014; Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü, 2014).

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) 2013 yılında yayınlamış olduğu işyeri ve sigortalılara ait istatistiklere göre turizm sektöründeki 5 faaliyet grubunda toplam 118.794 işletme bulunmaktadır. Bunların %73'ünü yiyecek-içecek (87.094), %13'ünü konaklama (15.401), %7.5'ünü spor-eğlence (8.921), %6'sını seyahat (7.141) ve %2'sini de havayolu işletmeleri (237) oluşturmaktadır.

¹ 4/a kapsamındaki sigortalılar için bunların işverenleri tarafından, 4/b kapsamındaki sigortalılar için kendileri tarafından doldurulması gerekmektedir.

² Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne (AB'de Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması)

Çalışan sayısı bakımından değerlendirildiğinde; bu işletmelerin %98.6'sı 50'den daha az sayıda çalışana sahiptir. Sektör, yapısal olarak çok sayıda küçük işletmeden oluşmaktadır. Turizmde faaliyet gösteren işletmelerin yalnızca %1'i, 250 ve üzerinde çalışana sahip büyük işletmelerdir (SGK, 2013a).

Avrupa'daki ülkeler arasında turizmde çalışan sayısı bakımından Almanya (2.1 milyon), İngiltere (2 milyon), İtalya ve İspanya'nın (1.4 milyon) ardından Fransa ile birlikte 1.3 milyon çalışan sayısı ile 5. sırada yer alan ülkemizde, 2013 yılı itibariyle 4-1/a kapsamında³ zorunlu sigortalı olarak turizm sektöründe çalışan sayısı 785.206'dır. Sektörde istihdamın %61'i (477.749) yiyecek-içecek işletmelerindedir. Yiyecek-içecek işletmelerini sırasıyla %25 ile konaklama (196.514), %7 ile spor-eğlence (54.607), %6 ile seyahat (46.268) ve %1 ile havayolu işletmeleri (8.068) izlemektedir (SGK, 2013a).

Sektör çalışanlarının %71'i erkek, %30'u ise kadındır. Sektörde çalışan kadın ortalaması, %25 olan ülke ortalamasının üzerindedir. Kadın istihdamında %39 ile seyahat ve %36 ile havayolu işletmeleri ilk sıralarda yer alırken; kadın istihdamının en az olduğu faaliyet alanını %26 ile yiyecek-içecek işletmeleri oluşturmaktadır (SGK, 2013a).

4. Turizm Sektöründe Meydana Gelen İş Kazası ve Meslek Hastalıkları

Bu bölümde, 2010-2013 yılları arasındaki dört yıllık zaman diliminde, NACE Rev2. sınıflandırmasına göre 5 temel faaliyet koluna ilişkin SGK İş Kazası ve Meslek Hastalıkları verileri ile 4/a kapsamındaki zorunlu sigortalı çalışanların oluşturduğu tüm sektörlerin toplam verileri ele alınmıştır (SGK, 2010; SGK, 2011; SGK, 2012; SGK, 2013b).

2010 yılında, turizm sektöründe iş kazası geçiren kişi sayısı 1.726'dır. Bunun %49'u yiyecek-içecek, %42'si konaklama işletmelerinde, %9'u ise geri kalan faaliyet kollarında gerçekleşmiştir. 2010 yılında en az iş kazası seyahat acentacılığı faaliyetlerinde olmuştur. Sektördeki iş kazaları, 2011 yılında %9, 2012 yılında %20 artarken; 2013 yılında %80'lik bir artış yaşanmıştır. 2013 yılındaki turizm sektöründe iş kazası geçirenlerin oranındaki bu olağanüstü artış, ülke ortalamasının (%61) da üzerindedir⁴. 2010 yılında iş kazası geçiren kadın çalışanların oranı %19 iken, 2013 yılında %30'a yükselmiştir. . Bu durumun nedeni, kazaların fazla olduğu yiyecek içecek sektöründe kadın çalışan sayısının az olması (toplam çalışanların %26.3'ü) olabilir.

Çalışma hayatında erkeklerin en çok iş kazası geçirdiği sektörler metal sanayii, inşaat, taşımacılık ve madencilik sektörleri iken; kadınlar sırasıyla tekstil, gıda imalatı, yiyecek içecek hizmetleri, perakende ticaret, giysi imalatı ve konaklama sektöründe iş kazası yaşamaktadır. Görüldüğü üzere, kadın çalışanların en fazla iş kazası geçirdiği sektörler sıralamasında 3. sırada yiyecek içecek hizmetleri, 6. sırada ise konaklama gelmektedir.

Turizm sektöründe meslek hastalığına tutulan sigortalı sayıları, 2010-2014 yılları arasında ülke ortalamasının çok altında gerçekleşmiştir (%025). Son 4 sene içerisinde turizm çalışanlarından meslek hastalığına tutulan toplam 5 kişiden 3'ü konaklama, ikisi ise yiyecek içecek ve eğlence işletmelerindedir. Aynı yıllar arasında tüm sektörlerde meslek hastalığına yakalanan kişi sayısı toplamda 2.000 civarındadır. 2011 yılından itibaren meslek hastalıkları önemli ölçüde düşmüştür (%53).

Turizm sektöründe 2010-2013 yılları arasında toplamda 95 kişi iş kazasından dolayı hayatını kaybetmiştir. En çok kaybın yaşandığı sektörlerde de ilk sırayı yiyecek-içecek (%40) ve konaklama işletmeleri (%29) almaktadır. İş kazasından hayatını kaybeden kişi sayısının en az olduğu alansa havayolu taşımacılığıdır (%6). Sektörde iş kazalarından kayıplarda kadınların oranı %10'dur. Tüm sektörler dahil edildiğinde; her yıl ortalama 1.300 civarında çalışan, iş kazası dolayısıyla hayatını kaybetmektedir.

2010-2013 yılları arasında, turizm sektöründe meslek hastalığından dolayı hayatını kaybeden olmamıştır. Tüm sektörlerde aynı sebepten ölenlerin sayısı ise 21'dir. 2010 ve 2011 yıllarında 10'ar kişi hayatını kaybetmiş, 2012'de bu rakam 1'e inmiş, 2013 yılında ise meslek hastalığından dolayı herhangi bir kayıp yaşanmamıştır.

2013 yılında turizm sektörüne ait İSG verileri Nace Rev.2 koduna göre daha detaylı olarak Tablo 1'de verilmiştir. Bu tablo sayesinde, sektördeki iş kazalarının genellikle hangi faaliyetlerden kaynaklı olduğunu tespit etmek kolaylaşmaktadır. İş kazalarının en fazla olduğu yiyecek ve içecek hizmetlerinde kazaların %76'sı lokantalarda (NACE 56.10), %21'i ise havalimanlarında, okullarda, kurumlarda vb. yerlerde faaliyette bulunan kurumsal (diğer) yiyecek içecek işletmelerinde (NACE 56.29) gerçekleşmiştir.

İş kazalarında ikinci sırada yer alan konaklama sektöründe ise kazaların %99'u, uzun süreli konaklamaya imkân veren otellerde gerçekleşmektedir. Bu oranın değerlendirilmesinde bu tür otellerin,

³ Eski SSK'lı.

⁴ SGK, 2013 yılında Avrupa Standartlarını dikkate alarak, yayınladığı verileri ESAW'a (European Statistics statistics on Accidents at Work - Avrupa İş Kazası İstatistikleri) uyarlamıştır. Buna göre 2012 ve önceki yıllarda iş kazası geçiren sigortalı sayılarına ait istatistikler verilirken, ödemesi yapıp kapatılan iş kazası vaka sayıları esas alınıyordu. 2013 yılından itibaren ise iş kazası bildirim formu elektronik ortamda alınmaya başlanıyor. Dolayısıyla, 2013 yılında iş kazalarındaki olağanüstü artış, kısmen bu durumdan kaynaklı olabilir.

diğerlerine nazaran yeme - içme, eğlence vb. olanaklarının daha fazla olması ve kapasiteleri dolayısıyla çalışan sayılarının fazlalığı da dikkate alınmalıdır.

5 temel turizm faaliyet grubu içerisinde en az çalışan sayısına sahip olan havayolu taşımacılığı, iş kazalarında üçüncü sırada yer almaktadır. Havayolu taşımacılığı aynı zamanda, turizm sektöründe iş kazası geçiren kadın sayısının, erkeklerden fazla olduğu tek gruptur. 2013 yılında, havayolu taşımacılığında çalışan kadınlar, erkeklerden 2 kat daha fazla iş kazasına maruz kalmışlardır. Ölümlü iş kazalarına bakıldığında; hayatını kaybeden iki kişinin de kadın olduğu görülmektedir.

Spor, eğlence ve dinlence faaliyetlerinde yaşanan iş kazalarının yaklaşık yarısı pavyon, bar vb. işletme faaliyetlerinden kaynaklanmıştır. Bu işletmeleri diğer eğlence ve dinlence işletmeleri (%31.5) ile eğlence parkları ve lunapark işletmeleri (%19.7) izlemektedir.

Tablo 1: Turizm Sektöründe İş Kazası ve Meslek Hastalığı, 2013 (4-1/a)*

NACE Rev. 2 sınıflamasına göre faaliyet grupları	İş Kazası Geçiren Sigortalılar			Meslek Hastalığı Geçiren Sigortalılar			Geçici İş Göremezlik Süresi (Gün) (ayaktan + yatarak)			İş Kazası ve Meslek Hastalığından** Dolayı Ölenler		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
51-Havayolu Taşımacılığı	321	606	927	0	0	0	1.634	2.440	4.074	0	2	2
51.10. Havayolu ile yolcu taşımacılığı	321	606	927	0	0	0	1.634	2.440	4.074	0	2	2
55-Konaklama	3.038	1.145	4.183	0	0	0	16.937	6.236	23.173	9	0	9
55.10. Oteller ve benzer konaklama yerleri	3.014	1.127	4.141	0	0	0	16.762	5.609	22.371	9	0	9
55.20. Tatil ve diğer kısa süreli konaklama yerleri	6	4	10	0	0	0	15	47	62	0	0	0
55.30. Kamp alanları, motorlu karavan ve karavan tipi treyler park hizmetleri	3	0	3	0	0	0	112	0	112	0	0	0
55.90. Diğer konaklama yerleri	15	14	29	0	0	0	48	580	628	0	0	0
56-Yiyecek ve İçecek Hizmetleri Faaliyetleri	4.675	1.759	6.434	1	0	1	35.622	10.101	45.723	7	1	8
56.10. Lokantalar ve seyyar yemek hizmeti faaliyetleri	3.709	1.177	4.886	1	0	1	28.246	5.389	33.635	6	1	7
56.21. Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmelerin (catering) faaliyetleri	50	46	96	0	0	0	214	219	433	0	0	0
56.29. Diğer yiyecek hizmetleri faaliyetleri	844	518	1.362	0	0	0	6.427	4.453	10.880	1	0	1
56.30. İçecek sunum hizmetleri	72	18	90	0	0	0	735	40	775	0	0	0
79- Seyahat Acentesi, Tur Operatörü, Rezervasyon Hizmetleri ile ilgili Faaliyetler	64	22	86	0	0	0	771	349	1.120	4	1	5
79.11. Seyahat acentesi faaliyetleri	28	14	42	0	0	0	333	98	431	3	1	4
79.12. Tur Operatörü faaliyetleri	4	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
79.90. Diğer rezervasyon hizmetleri ve ilgili faaliyetler	32	8	40	0	0	0	438	251	689	1	0	1
93- Spor Faaliyetleri, Eğlence ve Dinlence Faaliyetleri	58	18	76	0	1	1	563	114	677	0	0	0
93.21. Eğlence parkları ve lunaparkların faaliyetleri	14	1	15	0	0	0	231	10	241	0	0	0
93.22. Pavyon, bar, gazino, dansing, diskotek, kulüp, çay bahçesi işletme faaliyetleri	28	9	37	0	1	1	192	65	257	0	0	0
93.29. Diğer eğlence ve dinlence faaliyetleri	16	8	24	0	0	0	140	39	179	0	0	0
Turizm Toplam	8.156	3.550	11.706	1	1	2	55.527	19.240	74.767	20	4	24
Sektörler Toplam	170.644	20.745	191.389	359	12	371	2.206.188	151.317	2.357.505	1.336	24	1.360

* SGK verilerinden derlenmiştir (SGK, 2013b).

** 2013 yılı kayıtlarına göre hiçbir sektörde meslek hastalığından dolayı hayatını kaybeden yoktur.

Seyahat acentası faaliyetleri grubu içerisinde en fazla iş kazası, temel seyahat acentası faaliyetlerinden kaynaklanmaktadır (%48.8). İkinci sırada %46.5 ile rehberlik hizmetleri, turizm enformasyon bürosu vb. faaliyetlerin de bulunduğu diğer rezervasyon hizmetleri yer almaktadır. Bu grupta en az iş kazası tur planlama gibi temel görevlerin olduğu tur operatörü faaliyetlerinde meydana gelmektedir.

Sektörde tespit edilen meslek hastalıkları son derece düşüktür. Fiziksel veya ruhsal olarak işgörenleri etkileyen meslek hastalığı, lokantada çalışan bir erkek ve pavyon vb. yerlerde çalışan bir bayan olmak üzere yalnızca iki kişi olarak beyan edilmiştir. Meslek hastalığının dahi çok nadir tespit edilebildiği sektörde (ve tüm sektörlerde) yukarıda da bahsedildiği üzere, meslek hastalığı dolayısıyla hayatını kaybeden yoktur.

2013 yılında iş kazalarında en fazla kayıp sırasıyla konaklama, yiyecek içecek ve seyahat acentacılığı faaliyetlerinde gerçekleşmiştir. Otellerde çalışan 9 kişi; lokantalarda çalışan 7 kişi ile diğer yiyecek hizmetlerinde çalışan 1 kişi; seyahat acentasında çalışan 4 kişi ile diğer rezervasyon hizmetlerinde çalışan 1 kişi; havayolu taşımacılığında çalışan 2 kişi olmak üzere toplam 24 kişi iş kazasından dolayı hayatını kaybetmiştir.

5. İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı Açısından Turizm Sektöründe İşveren Yükümlülükleri

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerini düzenlemektedir (6331, m.1).

6331 sayılı Kanun kapsamındaki işyerleri, İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği'ne göre işyerleri; "az tehlikeli", "tehlikeli" ve "çok tehlikeli" işyerleri olarak sınıflandırılmıştır. Söz konusu tebliğin ekinde yer alan işyeri tehlike sınıfları listesine göre; çalışma kapsamında ele aldığımız tüm turizm işletmeleri (konaklama, yiyecek-içecek, seyahat acentacılığı, havayolu ile yolcu taşımacılığı ve spor ve eğlence işletmeleri) az tehlikeli sınıfta yer almaktadır.

İşverenlerin 6331 sayılı Kanun kapsamındaki yükümlülükleri yerine getirme zorunluluğu her tehlike sınıfından kamu ve özel işyerleri için geçerlidir. Ancak bu çalışma kapsamında yer alan "turizm sektörü" içinde faaliyet gösteren işyeri grupları "az tehlikeli" sınıfta yer aldığı için çalışmada ayrıca "tehlikeli" ve "çok tehlikeli" sınıfta yer alan işyerleri için yerine getirilmesi zorunlu yükümlülükler açıklanmamış ve kapsam dışında tutulmuştur.

5.1. İşverenlerin Genel Yükümlülükleri

İşveren, öncelikle çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlüdür (6331, m.4/1-a). Ayrıca;

- a) Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar.
- b) İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar.
- c) Risk değerlendirmesi yapar veya yaptırır.
- ç) Çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne alır.
- d) Yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki çalışanların hayati ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli tedbirleri alır.

Yine bu kapsamda işverenin işyeri dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan hizmet alınması, işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmayacaktır.

5.2. İşverenlerin Diğer Yükümlülükleri

İşveren, yukarıda belirtilen genel yükümlülükleri dışında; risk değerlendirmesi yapmak, iş sağlığı ve güvenliği hizmeti sunmak, iş kazası ve meslek hastalıklarını bildirmek, sağlık gözetimi ve çalışanların sağlık muayenelerini yapmak/yaptırmak ve kayıtları saklamak, acil durum ve tahliye planları ile yangınla mücadele, ilk yardım planları yapmak, iş sağlığı ve güvenliği kurulu kurmak, çalışanlara iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri vermek/verdirmek, çalışan temsilcisi ve destek elemanının seçilmesini sağlamak veya seçmek, çalışanların görüşlerini almak ve katılımlarını sağlamak, çalışanları bilgilendirmek ve onaylı defter tutmak gibi yükümlülükleri bulunmaktadır.

5.2.1. Risk Değerlendirmesi Yapmak

Risk değerlendirmesi, önce turizm sektöründe çalışanları korumak; sonra da işyerini ve işyerinin çevreye vermesi muhtemel zararlardan, başka kişi ve kuruluşları korumak amacıyla yürütülmesi gereken bir faaliyettir. İş sağlığı ve güvenliği, çalışanların sağlıklarının ve güvenliklerinin korunmasını hedefler. İş sağlığı ve güvenliğini sağlamak, işverenlerin görevidir. Özel sektörde çalışan bir işçi, iş sözleşmesi ile işverenin iş organizasyonuna dâhil olur ve işyeri ortamının yaratacağı fiziki tehlikelere açık hale gelir. Bu nedenle işveren, iş sözleşmesinden doğan bir borç olarak çalışana gözetmeli, onun iş sağlığı ve güvenliğini sağlamalıdır (Kabakçı, 2009: 249).

5.2.2. İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmeti Sunmak

6331 sayılı Kanun'a göre; işverenin, iş sağlığı ve güvenliği hizmeti sunarken iki temel yükümlülüğü bulunmaktadır. Bunlardan ilki iş güvenliği uzmanı⁵, işyeri hekimi⁶ veya diğer sağlık personelini⁷ istihdam etme zorunluluğu; diğeri ise İş Sağlığı Güvenliği Birimi (İSGB)⁸ oluşturmaktır.

Turizm sektörü açısından çalışma kapsamında yer alan 50'den az çalışanı olan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri için iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli çalıştırma zorunluluğu 01.07.2016 tarihinde yürürlüğe girecektir.

İşverenler tarafından görevlendirilecek olan bu kişiler; alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin belirlenmesi ve uygulanmasının izlenip denetlenmesi, iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi, çalışanlara yönelik ilk yardım, koruyucu ve acil tedavi hizmetlerinin sağlanması amacıyla görevlendirilirler. Çalışanları arasında belirlenen niteliklere sahip personel bulunmaması hâlinde; işveren, bu hizmetin tamamını veya bir kısmını ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet olarak yerine getirebilir (6331, m.6/1).

Ayrıca işverenin istihdam etmek zorunda olduğu işyeri hekimleri ve diğer sağlık personelinin sayılarının ve çalışma sürelerinin düzenlendiği İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelikte değişiklik yapan Yönetmeliğin 12. maddesine göre 01.01.2016 tarihinden itibaren turizm sektöründe az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde *iş güvenliği uzmanının* çalışma süresi çalışan başına ayda en az 5 dakika olarak düzenlenmiştir.

İşyeri hekimleri 18.12.2014 tarihinden itibaren; çalışanın kişisel özelliklerini, işyerinin tehlike sınıfı ve işin niteliği öncelikli olarak göz önünde bulundurularak uluslararası standartlar ile işyerinde yapılan risk değerlendirmesi sonuçları doğrultusunda turizm sektöründe faaliyet gösteren;

a) Az tehlikeli sınıftaki işlerde en geç beş yılda bir

b) Özel politika gerektiren grupta yer alanlardan çocuk, genç ve gebe çalışanlar için en geç altı ayda bir defa olmak üzere periyodik muayene yapmak zorundadır (İHDSPGYH Yön., m.9/c-3).

İHDSPGYH Yönetmeliğinin 19. maddesine göre diğer sağlık personeli;

a) 10'dan az çalışanı olan ve az tehlikeli sınıfta yer alan turizm işletmelerinde çalışan başına yılda en az 35 dakika

b) Az tehlikeli sınıfta yer alan turizm işletmelerinde çalışan başına ayda en az 6 dakika olmak üzere çalışma süreleri düzenlenmiştir.

5.2.3. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarını Bildirmek

6331 sayılı Kanuna göre işverenler 01.01.2013 tarihinden itibaren iş kazalarını⁹ ve meslek hastalıklarının¹⁰ bildirmek zorundadır. İşveren bütün iş kazalarının ve meslek hastalıklarının kaydını tutacak ayrıca işyeri ya da iş ekipmanının zarara uğramasına yol açan veya çalışan, işyeri ya da iş ekipmanını zarara uğratma potansiyeli olan olayları inceleyerek bunlar ile ilgili raporları düzenlemek zorundadır (6331, m.14/1).

İşverenler; iş kazalarını kazadan sonraki üç iş günü içinde ve sağlık hizmet sunucuları veya işyeri hekimi tarafından kendisine bildirilen meslek hastalıklarını, öğrendiği tarihten itibaren üç iş günü içinde SGK'ya bildirmek zorundadırlar (6331, m.14/2).

5.2.4. Sağlık Gözetimi ve Çalışanların Sağlık Muayenelerini Yapmak/Yaptırmak ve Kayıtları Saklamak

6331 sayılı Kanun kapsamında alınması gereken sağlık raporları işyeri hekiminden alınmaktadır. 10'dan az çalışanı bulunan ve az tehlikeli işyerleri için ise kamu hizmet sunucuları veya aile hekimlerinden de alınabilir (6331, m.15/3). Ayrıca 6331 sayılı Kanunda çalışanların sağlık muayenesi yaptırmaları gereken durumlar daha ayrıntılı olarak yeniden düzenlenmiştir. Buna göre işveren;

a) İşe girişlerde,

⁵ İş güvenliği uzmanı, iş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş, iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip, Bakanlık ve ilgili kuruluşlarında çalışma hayatını denetleyen müfettişler ile mühendislik veya mimarlık eğitimi veren fakültelerin mezunları ile teknik elemanı ifade etmektedir (6331, m.3/f).

⁶ İşyeri hekimi, iş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş, işyeri hekimliği belgesine sahip hekimini ifade etmektedir (6331, m.3/1).

⁷ Diğer sağlık personeli, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinde görevlendirilmek üzere Bakanlıkça belgelendirilmiş hemşire, sağlık memuru, acil tıp teknisyeni ve çevre sağlığı teknisyeni diplomasına sahip olan kişiler ile Bakanlıkça verilen işyeri hemşireliği belgesine sahip kişileri ifade eder (İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik m.4/b).

⁸ İşyeri sağlık ve güvenlik birimi, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek üzere kurulan, gerekli donanım ve personele sahip olan birimi ifade etmektedir (6331, m.3/i).

⁹ 6331 sayılı Kanun'da iş kazası, işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen özre uğratan olay olarak tanımlanmıştır (m.3/g).

¹⁰ 6331 sayılı Kanun'da meslek hastalığı, mesleki risklere maruziyet sonucu ortaya çıkan hastalık olarak tanımlanmıştır (m.3/1).

- b) İş değişikliklerinde,
- c) İş kazası, meslek hastalığı veya sağlık nedeniyle tekrarlanan işten uzaklaşmalarından sonra iş dönüşlerinde çalışanın talep etmesi halinde,
- d) İşyerinin tehlike sınıfına göre Bakanlıkça belirlenen aralıklarda çalışanların sağlık muayenelerini yaptırmak zorundadır (6331, m.15/1,2,3,4).

5.2.5. Acil Durum ve Tahliye Planları ile Yangınla Mücadele, İlk Yardım Planları Yapmak

İşveren, çalışma ortamı, kullanılan maddeler, iş ekipmanı ile çevre şartlarını dikkate alarak meydana gelebilecek acil durumları önceden değerlendirerek çalışanları ve çalışma çevresini etkilemesi mümkün ve muhtemel acil durumları belirler ve bunların olumsuz etkilerini önleyici ve sınırlandırıcı tedbirleri almak ve acil durumların olumsuz etkilerinden korunmak üzere gerekli ölçüm ve değerlendirmeleri yaparak, acil durum planlarını hazırlamak zorundadır (6331, m.11/a,b).

Ayrıca acil durumlarla mücadele için işyerinin büyüklüğü ve taşıdığı özel tehlikeler, yapılan işin niteliği, çalışan sayısı ile işyerinde bulunan diğer kişileri dikkate alarak; önleme, koruma, tahliye, yangınla mücadele, ilk yardım ve benzeri konularda uygun donanıma sahip ve bu konularda eğitimli yeterli sayıda kişiyi görevlendirip araç ve gereçleri temin ederek, eğitim ve tatbikatları yaptırarak ekiplerin her zaman hazır bulunmalarını sağlamak işverenin önemli bir yükümlülüğüdür (6331, m.11/c).

5.2.6. İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu Kurmak

50 ve daha fazla çalışmanı bulunan ve altı aydan fazla süren sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde işveren, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalarda bulunmak üzere bir kurul oluşturmak zorundadır (6331, m.22).

İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmeliğin 5. maddesine göre, işverene bağlı, fabrika, müessese, işletme veya işletmeler grubu gibi birden çok işyeri bulunduğu hallerde 50 ve daha fazla çalışanın bulunduğu her bir işyerinde ayrı ayrı kurul kurulur. İhtiyaç duyulması halinde kurullar arasında koordinasyon ve bilgi alış verişi işverence sağlanır. İşveren, birden çok işyerinin her birinde kurulacak kurulların çalışma usullerini düzenlemek, iş ve görüş birliğini sağlamak amacıyla bu işyerlerine ait iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili raporların, en az üç ayda bir, ilgili teknik eleman ve uzmanlarca incelenmesini sağlar. Ayrıca bu raporları göz önünde tutarak alınması gereken tedbirleri tespit eder ve uygulanmasını sağlar.

5.2.7. Çalışanlara İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimleri Vermek/Verdirmek

Çalışanların eğitimleri, 6331 sayılı Kanununun 17. Maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Buna göre işveren, işe başlamadan önce, çalışma yeri veya iş değişikliğinde, iş ekipmanının değişmesi hâlinde veya yeni teknoloji uygulanması hâlinde çalışanlarına eğitim vermek/verdirmek zorundadır. Ayrıca eğitimler, yeni riskler ortaya çıktığında yenilenerek ve düzenli aralıklarla tekrarlanır.

Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini kimlerin verebileceği de ayrıca düzenlenmiştir. Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 13. maddesine göre, iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri; işyerinde görevli iş güvenliği uzmanları ile işyeri hekimleri veya işçi, işveren ve kamu görevlileri kuruluşları veya bu kuruluşlarca kurulan eğitim vakıfları ve ortaklaşa oluşturdukları eğitim merkezleri, üniversiteler, kamu kurumlarının eğitim birimleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile Bakanlıkça yetkilendirilmiş eğitim kurumları ve ortak sağlık ve güvenlik birimleri tarafından verilebilecektir.

5.2.8. Çalışan Temsilcisi ve Destek Elemanının Seçilmesini Sağlamak veya Seçmek

6331 sayılı Kanunun getirdiği en önemli yeniliklerden bir diğeri de, işyerlerinde “çalışan temsilcisi” ve “destek elemanı” seçilmesi veya çalışan temsilcisinin seçimle belirlenemediği durumda işveren tarafından atanmasıdır.

Destek elemanı, asli görevinin yanında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili önleme, koruma, tahliye, yangınla mücadele, ilk yardım ve benzeri konularda özel olarak görevlendirilmiş, uygun donanım ve yeterli eğitime sahip kişidir (6331, m.3/ç).

Çalışan temsilcisi ise, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalara katılma, çalışmalarını izleme, tedbir alınmasını isteme, tekliflerde bulunma ve benzeri konularda çalışanları temsil etmeye yetkili çalışan kişidir (6331, m.3/c).

Çalışan temsilcileri, tehlike kaynağının yok edilmesi veya tehlikeden kaynaklanan riskin azaltılması için işverene öneride bulunma ve gerekli tedbirlerin alınmasını isteme hakkına sahiptir (İş Sağlığı ve Güvenliği İle İlgili Çalışan Temsilcisinin Nitelikleri ve Seçilme Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğ, m.9). Çalışan temsilcilerinin veya destek elemanlarının hakları kısıtlanamaz ve görevlerini yerine getirebilmeleri için gereken imkanlar işveren tarafından kendilerine sağlanmak zorundadır (6331, m.20/3). Çalışan temsilcisi, görevini destek elemanı ile birlikte yürütür.

5.2.9. Çalışanların Görüşlerini Almak ve Katılımlarını Sağlamak

İşveren, görüş alma ve katılımın sağlanması konusunda çalışanlara; iki veya daha fazla çalışan temsilcisinin bulunduğu işyerlerinde de sendika ya da çalışan temsilcisine iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili

konularda görüşlerini alarak teklif getirme hakkı tanıyarak, bu konulardaki görüşmelerde yer almalarını, katılmalarını sağlayacaktır (6331, m.18/1,a). Bunun yanında işveren, yeni teknolojilerin uygulanması, seçilecek iş ekipmanı, çalışma ortamı ve şartlarının, çalışanların sağlık ve güvenliğine etkisi konularında da çalışanların görüşlerini alacaktır (6331, m.18/2).

5.2.10. Çalışanları Bilgilendirmek

6331 sayılı Kanun'da çalışanların bilgilendirilmesi kapsamında işveren; işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve sürdürülebilmesi amacıyla, işyerinin özelliklerini de dikkate alarak çalışanları ve çalışan temsilcilerini;

- a) İşyerinde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri, koruyucu ve önleyici tedbirler,
- b) Kendileri ile ilgili yasal hak ve sorumluluklar,
- c) İlk yardım, olağan dışı durumlar, afetler ve yangınla mücadele ve tahliye işleri konusunda görevlendirilen kişiler konularında bilgilendirmek zorundadır (6331, m.16/1).

5.2.11. Onaylı Defter Tutmak

Onaylı defter, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı tarafından yapılan tespit ve tavsiyeler ile gerekli görülen diğer hususların yazıldığı, seri numaralı ve sayfaları bir asıl iki kopyalı şekilde düzenlenmiş her işyeri için tek olan defteri ifade etmektedir (İSG Hizmetleri Yönetmeliği, m.4/e).

İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanları; görevlendirildikleri işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili alınması gereken tedbirleri işverene yazılı olarak bildirir. Bu bildirim onaylı deftere gereken tedbirlerin yazılması ile yerine getirilmiş olur. Bildirilen hususlardan hayati tehlike arz edenlerin işveren tarafından yerine getirilmemesi hâlinde, bu hususu işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı Bakanlığın yetkili birimine bildirmekle yükümlüdür (6331, m.8/2).

Sonuç ve Öneriler

Ülkemizde yaklaşık 3 yıldır 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanun uygulamasında olmasına rağmen yaşanan son maden faciaları ve artan iş kazaları sonrasında, her geçen gün artan işçi ölümleri ve yaralanmalarının faturası ağır olmaktadır. Bu durum yapılan düzenlemelerin, kâğıt üzerinde kaldığını mevzuattaki modernleşme ve ilerlemenin uygulamaya yansımadığını ortaya koymaktadır. Bu durumun en önemli nedenlerinden birisi, iş sağlığı ve güvenliği bilincinin yaygınlaşmaması ve bir kültür haline dönüşmemiş olmasıdır. İşverenler öncelikle iş ortamını risk ve tehlikelerden arındıracak önleyici yaklaşımları benimsemeli ve risklerin analiz edilmesi süreçlerine destek vermelidirler. Bunun dışında turizm sektörü de dahil olmak üzere kayıt dışı çalışmanın yaygınlığı, eğitimlerinin kâğıt üzerinde kalması, iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimlerinin piyasa mantığı içinde çalıştırılarak etkilerinin azalması iş sağlığı ve güvenliğinin gelişmesinin önündeki önemli nedenlerin başında gelmektedir.

İş sağlığı ve güvenliğinde etkin çözüm sağlanabilmesi için iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin ilkokuldan başlayarak yükseköğretim kurumlarının ders müfredatlarına girmesi sağlanmalıdır. Ayrıca özellikle birçok resmi ve özel kurum ve kuruluşun biraya gelerek "iş kazası ve meslek hastalıkları ulusal kayıt sisteminin" oluşturularak gerçek durumun gerçek istatistiklerle izlenmesi ve buradan çıkacak sonuçlara göre Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politikası'nın oluşturulması zorunlu hale gelmiştir.

KAYNAKÇA

- Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği (AKTOB) (2014) "Turizm İstatistikleri". Erişim: 10 Temmuz 2015. <http://www.aktob.org.tr/pdf/aktob.turizm.verileri.pdf>.
- GÜZEL, Ali, OKUR, A. Rıza ve CANIKLIOĞLU, Nursen. (2012). *Sosyal Güvenlik Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- KABAKÇI, Mahmut (2009). *AB İş Hukukunda İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliğiyle İlgili Temel Yükümlülükleri ve Türk Mevzuatının Uyumunu*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM) (2014) "Havayolu Uçak Filosu İstatistikleri". Erişim: 24 Ağustos 2015. <http://web.shgm.gov.tr/tr/kurumsal/4547-istatistikler>.
- SGK (2010) "2010 İstatistik Yıllığı Bölüm 3 İş Kazası ve Meslek Hastalıkları İstatistikleri". Erişim: 09 Temmuz 2015. <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler>.
- SGK (2011) "2011 İstatistik Yıllığı, Bölüm 3 İş Kazası ve Meslek Hastalıkları İstatistikleri". Erişim: 09 Temmuz 2015. <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler>.
- SGK (2012) "2012 İstatistik Yıllığı, Bölüm 3 İş Kazası ve Meslek Hastalıkları İstatistikleri". Erişim: 09 Temmuz 2015. <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler>.
- SGK (2013b) "2013 İstatistik Yıllığı, Bölüm 3 İş Kazası ve Meslek Hastalıkları İstatistikleri". Erişim: 09 Temmuz 2015. <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler>.
- SGK (2013a) "2013 İstatistik Yıllığı, Bölüm 1 İşyeri ve Sigortalılara Ait İstatistikler". Erişim: 09 Temmuz 2015. <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/tr/kurumsal/istatistikler>.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) (2012) "İstatistik Göstergeler 1923 - 2011". Erişim: 26 Temmuz 2015. www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=158.
- Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) (2014) "Turistik Tesis ve İşletmeler". Erişim: 15 Ağustos 2015. http://www.tursab.org.tr/tr/istatistikler/turistik-tesis-ve-isletmeler/seyahat-acentalari_915.html.
- World Tourism Organisation (WTO) (2014) "Exports from international tourism rise to US\$ 1.5 trillion in 2014". Erişim: 26 Temmuz 2015. <http://media.unwto.org/press-release/2015-04-15/exports-international-tourism-rise-us-15-trillion-2014>.

World Travel and Tourism Council (WTTC) (2014) "Travel & Tourism, Economic Impact 2014". Erişim: 26 Temmuz 2015. <http://www.wttc.org/~media/files/reports/economic%20impact%20research/regional%20reports/world2014.ashx>.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu. (2006). T.C. Resmi Gazete, 26200, 16 Haziran 2006.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu. (2013). T.C. Resmi Gazete, 28339, 30 Haziran 2012.

İş Sağlığı ve Güvenliği İle İlgili Çalışan Temsilcisinin Nitelikler ve Seçilme Usul ve Esaslarına İlişkin Tebliğ. (2013). T.C. Resmi Gazete, 28750, 29 Ağustos 2013.

İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği. (2012). T.C. Resmi Gazete, 28509, 26 Aralık 2012

Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2013). T.C. Resmi Gazete, 28648, 15 Mayıs 2013.

Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği (2012). T.C. Resmi Gazete, 27021, 11 Ekim 2008.

İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği. (2012).T.C. Resmi Gazete, 28512, 29 Aralık 2012.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik. (2013). T.C. Resmi Gazete, 28532, 18 Ocak 2013.

İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik. (2013). T.C. Resmi Gazete, 28713, 20 Temmuz 2013.